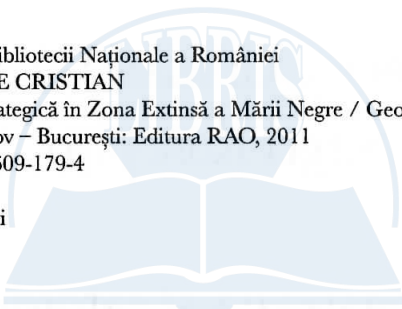

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MAIOR, GEORGE CRISTIAN

Cunoașterea strategică în Zona Extinsă a Mării Negre / George Cristian Maior,
Sergei Konoplyov – București: Editura RAO, 2011
ISBN 978-606-609-179-4

I. Konoplyov, Sergei

32.01:913(262.5)

Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

GEORGE CRISTIAN MAIOR
SERGEI KONOPLYOV
Cunoașterea strategică în Zona Extinsă a Mării Negre

Ilustrație copertă
Ivan Aivazovski, *Marea Neagră*, 1881

© Editura RAO, 2011

2011

ISBN 978-606-609-179-4

Cuprins

Notă / 7

George Cristian Maior, *Cuvânt de deschidere* / 9

Sergei Konoplyov, *Cuvânt de deschidere* / 13

I. Zona Extinsă a Mării Negre – obiective strategice și politici de
securitate / 16

George Cristian Maior, *De la intelligence la politici – rolul cunoaș-
terii strategice în asigurarea securității în zona Mării Negre* / 17

Mihai Răzvan Ungureanu, *Intelligence în Regiunea Extinsă a
Mării Negre: Cum putem gestiona incertitudinea?* / 27

Teodor Baconski, *Strategiile Mării Negre: puncte de întâlnire* / 32

Gabriel Vlase, *Regiunea Mării Negre – o provocare specială* / 38

Daniel P. Fata, *Europa în tranziție* / 43

Daniel Dăianu, *O lume în care „evenimentele extreme“ (lebedele negre)
se înmulțesc* / 61

Gherghina Olaru, *Marea Neagră – zonă a cooperării și confruntării.
Scurt istoric* / 74

II. Securitate energetică în Zona Extinsă a Mării Negre / 90

Răzvan Nicolescu, *Securitatea energetică în Zona Extinsă a Mării
Negre* / 91

Vladimir Socor, *Aspecte privind energia la Marea Neagră* / 98

Ana Ligia Leaua, *Insecuritatea mediului înconjurător în Zona Extinsă a Mării Negre* / 113

Cristian Iancu, *Demografie și securitate în arealul Mării Negre* / 130

III. Tendințe regionale și dezvoltări de securitate: amenințări, provocări și oportunități / 156

Bogdan Aureescu, *Tendințe regionale și dezvoltări de securitate în Zona Extinsă a Mării Negre* / 157

Gheorghe Savu, *Provocări de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre* / 164

Mihaela Matei, Ionel Nițu, *Hărți vechi, noi riscuri și paradigme de securitate în schimbare în zona Mării Negre* / 171

Ioan Dascălu, *Contribuția și perspectivele Ministerului Administrației și Internelor pentru asigurarea securității regionale în Zona Extinsă a Mării Negre* / 178

Teodor Frunzeti, *Cooperarea regională – măsuri de creștere a securității regionale, de sporire a încrederii și de prevenire a conflictelor în Zona Extinsă a Mării Negre* / 189

Iulian Chifu, *Religie și conflict. Violență și radicalizare în Regiunea Extinsă a Mării Negre* / 201

IV. Intelligence și procesul de luare a deciziilor / 222

Florian Coldea, *Contribuția serviciilor de securitate la stabilitatea Regiunii Extinse a Mării Negre* / 223

Sergiu Medar, *Sarcinile intelligence-ului conform noului Concept Strategic al NATO și Deciziei Finale a Summitului de la Lisabona* / 230

Cristian Dincovici, *Relația dintre factorii de decizie și serviciile de intelligence* / 236

Ion Grosu – *Cuvânt de încheiere* / 245

NOTĂ

Marea Neagră a fost dintotdeauna o provocare pentru analiștii și cercetătorii în domeniul securității, având în vedere poziționarea sa geografică – în vechime, pe „Drumul Mătăsii“, în prezent, pe rutele euroasiatice ale energiei –, dar și relevanța sa geopolitică, determinată de rolul de punte spre Asia sau de frontieră a Europei. De aceea, acestei regiuni i s-au dedicat studii și volume întregi, fie că abordau probleme militare precum cursa înarmărilor în perioada Războiului Rece, fie aspecte de securitate precum conflictele înghețate sau, mai nou, problematici precum protecția mediului sau securitatea energetică. Puțini sunt însă cei care au încercat să descifreze în complicatul context actual rolul cunoașterii strategice, ca instrument de putere al statelor, în promovarea stabilității și cooperării în această regiune. Acestui subiect complex îi este dedicată această carte care s-a dezvoltat ca urmare a cooperării dintre Serviciul Român de Informații și prestigioasa Universitate Harvard.

Capitolele cărții se focalizează pe principalele aspecte ale cunoașterii pentru securitate sau securității prin cunoaștere: politicile statelor riverane între cooperare și confruntare, evoluțiile în domeniul infrastructurii energetice, protecției mediului și provocărilor demografice, amenințările și oportunitățile mediului actual de securitate și, nu în ultimul rând, importanța intelligence în procesul de luare a deciziilor.

I. Zona Extinsă a Mării Negre – obiective strategice și politici de securitate

De la intelligence la politici – rolul cunoașterii strategice în asigurarea securității în zona Mării Negre

Ambasador George Cristian Maior
Directorul Serviciului Român de Informații (SRI)

Aș dori să abordez rolul activității de intelligence în dezvoltarea cunoașterii strategice în regiunea Mării Negre, pornind de la un citat al unui cavaler japonez: „Percepția (umană) este puternică, iar vederea slabă. Într-o strategie, este important să vezi lucrurile de la distanță ca și cum ar fi apropiate și să te distanțezi de lucrurile apropiate“. În teoriile realiste ale relațiilor internaționale, această regiune a fost considerată un centru geopolitic, o punte istorică între civilizații sau un teren de confruntare între vechi și noi rivalități. Abordările constructiviste au evidențiat rețeaua de conexiuni istorice și modelele culturale comune care au definit comunitățile din această zonă. Teoriile neorealiste au vorbit despre emergența unei lumi multipolare în care echilibrul de putere regională încă se mai aplică în studiul securității Mării Negre. Alte teorii au definit actualele tendințe ca fiind caracteristice pentru emergența unei lumi nonpolare, bazată pe complexe de securitate multiple, definite deopotrivă de state, indivizi și societăți.

Vă voi propune o abordare diferită, poate mai puțin folosită în debaterile având ca temă securitatea la Marea Neagră: modalitatea în care

noile amenințări influențează rolul activității de intelligence în cadrul securității naționale și în procesul de luare a deciziei în ansamblu.

În prezent ne confruntăm cu noi amenințări și vulnerabilități diferite față de cele din trecut. Am asistat la transformarea structurilor de securitate, precum și la apariția unor noi tipuri de război și pace. Trăim într-o lume profund schimbată, în care cunoașterea strategică și anticiparea viitorului reprezintă cel mai dificil test pentru o națiune.

Cunoașterea strategică este fundamentală unor politici naționale de succes. Dar în prezent, cunoașterea s-a „democratizat”: nu mai este o afacere elitistă, ci o problemă a diseminării informațiilor și a cooperării, un rezultat al contactelor și parteneriatelor cu și în interiorul societăților. Lumea informațiilor clasificate nu mai este secretă în sensul în care era acest termen definit în timpul Războiului Rece – WikiLeaks reprezintă cel mai cunoscut exemplu în acest sens. Cu toate acestea, informațiile secrete reprezintă încă un instrument esențial pentru a putea decodifica tot ceea ce este public, vizibil și cunoscut.

Cunoașterea strategică înseamnă mai mult decât simpla informație a unui politician sau decident cu privire la anumite evoluții. Reprezintă construirea unei relații de cooperare prin intermediul căreia serviciile de informații pot transmite „fluxul” necesar de cunoaștere pentru elaborarea unor strategii de securitate. Reprezintă construirea unor percepții și înțelegeri comune atât asupra cauzelor instabilității, cât și asupra oportunităților politice de promovare a intereselor naționale. Michael Warner remarcă pe bună dreptate că „în termenii managementului modern, spionii ajută suveranul să schimbe incertitudinea în risc, să evalueze și să gestioneze probabilitățile și să reducă hazardul”¹.

Din această perspectivă strategică, Marea Neagră este o regiune a antinomiilor multiple. O regiune care se confruntă cu vechi

¹ Michael Warner, „Intelligence as Risk Shifting”, în Peter Gill, S. Marrin și M. Phythian, *Intelligence Theory: Key Questions and Debates*, Routledge, Londra, 2009, p. 22

conflicte regionale, dar și cu amenințări globale de tip nou. O regiune unde fostele rivalități din timpul Războiului Rece s-au transformat în ceea ce Bruce Jackson numea „războaie soft”², în timp ce vestigiile trecutului au fost modificate de provocările prezentului.

Este impresionant modul în care s-au schimbat patternurile securității regionale după atacurile de la 11 septembrie. România și Bulgaria au devenit membre NATO și UE, în Georgia și Republica Moldova au avut loc „revoluții colorate”, Georgia s-a confruntat cu un conflict armat pe teritoriul său, Ucraina a trecut prin criza gazelor, iar Rusia a fost scena unor atacuri teroriste violente. Pe de altă parte, în pofida acestor evoluții, puzzle-ul securității regionale rămâne, în mare măsură, neschimbat: niciun conflict înghețat nu a fost încă soluționat, multe tranziții politice rămân instabile și multe procese de democratizare se confruntă cu riscul reversibilității. Dacă am transla această analiză în limbajul de intelligence, am putea spune că acest puzzle geopolitic s-a dovedit a fi un „mister” al cunoașterii, în sensul folosit de Gregory F. Treverton: „majoritatea intelligence-ului din perioada Războiului Rece era orientat spre rezolvarea de puzzle, căutând piesele lipsă pentru a completa un mozaic al înțelegerii a cărei formă generală era deja stabilită. (...) Misterele sunt diferite; nicio evidență nu le poate rezolva definitiv pentru că acestea se referă la oameni, nu la lucruri. Misterele sunt contingente; de aceea a încadra un mister este un proces deductiv – analiza începe acolo unde evidența se termină”³.

Cu toate că vechile politici de putere pot încă influența procesele de regionalizare în zona Mării Negre, noile tendințe de securitate au contribuit la „globalizarea” Mării Negre, în ceea ce privește fluxurile

² Bruce Jackson, „The Soft War for Europe's East”, în Ronald Asmus (editor), *Next Steps in Forging a Euroatlantic Strategy for the Wider Black Sea*, German Marshall Fund of the United States, 2006

³ Gregory F. Treverton, *Intelligence in the Age of Terror*, Cambridge University Press, 2009, p. 3

de informații, persoane și bunuri, dar și răspândirea amenințărilor transnaționale la adresa securității.

În momentul în care ne confruntăm cu aceste paradoxuri ale cunoașterii în regiunea Mării Negre ar trebui să analizăm și transformăm marea sectoarelor securității pe care acestea o determină. Nu numai amenințările au devenit mai dificil de identificat, dar și delimitarea responsabilităților diferitelor instituții, modalitatea prin care fiecare dintre acestea trebuie să facă față noilor roluri și misiuni.

Această abordare mă duce cu gândul la al doilea tip de contradicții pe care aș vrea să vi-l descriu. Philip Bobbitt⁴ se referă la antinomiile cunoașterii create de actualele modele de securitate. Acesta a identificat șase seturi de concepte antinomice care influențează, în prezent, rolul activității de intelligence: public versus privat, securitate națională versus internațională; regulamentele serviciilor de informații versus cele ale instituțiilor responsabile cu aplicarea legii; surse secrete versus surse deschise; culegere de informații versus analiză; producție versus consum de intelligence.

Distincția dintre public și privat și regulile diferite de secretizare conduc la discrepanțe în managementul securității – care, în prezent, nu mai este un „bun“ sau un produs exclusiv al statului, ci este împărțit, în mod egal, între stat și societate. În lipsa unor parteneriate public-private solide, bazate pe „norme comune de angajament“ și distribuire a sarcinilor, nu putem construi o rețea de securitate eficientă pentru protejarea cetățenilor împotriva atacurilor inițiate de actori non-statali, precum teroriști sau hackeri. Un exemplu simplu: pentru a preveni un atac cibernetic împotriva rețelelor financiare sau împotriva infrastructurii critice IT pentru alimentarea cu energie electrică, trebuie să partajăm în mod considerabil informațiile clasificate cu furnizorii privați de servicii de date și companiile țintă. În prezent, sistemele de avertizare timpurie pentru infrastructurile

⁴ Philip Bobbitt, *Terror and Consent. The Wars for the Twenty-First Century*, Penguin Books, Londra, 2008, pp. 290–300

critice trebuie să includă publicul și privatul în egală măsură dacă dorim să fim eficienți.

NATO este una dintre organizațiile care s-a orientat în această direcție, în cadrul său fiind creat un centru de integrare („fusion“) a intelligence (IFC), care să ofere informații din surse civile și militare, publice și private pentru sprijinirea operațiunilor Alianței.

Cea de-a doua distincție dintre afacerile interne și externe a devenit mult mai evazivă și mai dificil de stabilit în secolul XXI. Odată cu sfârșitul Războiului de 30 de ani și pacea care a urmat, ce a trasat o delimitare între politică și religie, conceptele clasice ale timpurilor imperialiste au intrat în declin. În prezent, vechea paradigmă westfaliană a suveranității statale și frontierelor dintre state este supusă unei presiuni constante.

Libera circulație a bunurilor și persoanelor, transferul de cunoștințe și informații nu mai cunosc granițe în zilele noastre. Cu toate acestea, statele mai au încă o imagine tradițională asupra responsabilităților, așa cum au fost acestea stabilite în secolul XX. Un exemplu este cel al separării serviciilor externe de informații de cele interne, unde responsabilitățile celor două tipuri de servicii secrete sunt stabilite pe baza paradigmei frontierei de stat, cu toate că amenințările nu mai cunosc granițe în prezent. Această abordare poate duce la o „birocrațizare a cunoașterii“ și la decalaje persistente în schimbul de informații interservicii, ambele situații fiind, de fapt, cele care au fost considerate responsabile de eșecul prevenirii atacurilor din 11 septembrie.

Într-o anumită măsură, întregul concept de „securitate națională“ s-a schimbat în prezent prin trecerea la paradigme mult mai complexe, iar unii autori au propus chiar înlocuirea acestei abordări tradiționale cu una nouă, focalizată nu pe „național“, ci pe „securitatea umană“.⁵

⁵ J. Sheptycki, „Policing, Intelligence Theory and the New Human Security Paradigm. Some Lessons from the Field“, în Peter Gill, Steve Marrin și Mark Phythian, *op. cit.*

Într-o lume globală, normele și responsabilitățile existente ar putea fi revizuite în viitor. O soluție a fost crearea comunităților naționale de informații, dar, câteodată, așa cum știm cu toții, acestea au și ele propriile limite. O altă abordare a fost asigurarea unei cooperări sporite între servicii, definirea unor noi principii precum „nevoia de a împărtăși“, în locul clasicei „nevoi de a ști“ sau chiar, în unele cazuri, identificarea unor formule de fuziune în intelligence.

Produse ale unei lumi stabile, serviciile interne și cele externe sau agențiile de securitate și cele de intelligence au nevoie de o platformă comună de acțiune. Cetățeanul modern ar trebui să fie protejat împotriva unor amenințări care nu mai provin din afara societății noastre, ci reprezintă un produs hibrid constând din amenințări externe și vulnerabilități interne.

Este evident că asemenea amenințări mixte prevalează în Regiunea Extinsă a Mării Negre: organizațiile transnaționale de crimă organizată folosesc corupția internă pentru spălare de bani și fraudă fiscală; terorismul este finanțat prin intermediul rețelelor criminale; criminalitatea virtuală servește, uneori, ca mijloc de acțiune pentru spionajul străin. În această regiune, nu există nici o singură amenințare care să poată fi plasată exclusiv în categoria celor interne sau externe. Întrebarea la care trebuie să încercăm să găsim răspuns se referă la modalitatea în care țările noastre situate în regiunea Mării Negre intenționează să-și adapteze propriile abordări asupra sectorului de securitate la complexitatea provocărilor actuale.

O altă antinomie sau dihotomie menționată de Phillip Bobbitt este cea existentă între rolul serviciilor de informații și cel al agențiilor de aplicare a legii. O investigație penală se desfășoară, de obicei, conform unui set bine definit de norme. Totodată, ancheta are ca scop punerea sub acuzare în fața judecătorului și obținerea probelor necesare pentru demararea procesului judiciar. O investigație informativă, în schimb, este destinată culegerii de informații și are drept scop prestabilit susținerea abordărilor politice, diplomatice sau economice ale statului, a pregătirilor pentru război sau este orientată

spre prevenirea diferitelor amenințări la adresa securității. Combaterea amenințărilor asimetrice ridică mai multe probleme referitoare la această diferențiere. Când un terorist este adus în fața justiției, serviciilor de informații li se poate solicita să producă probe penale pornind de la informațiile secrete culese, ceea ce poate însemna că își pot pune în pericol sursele și metodele. În plus, de obicei, serviciilor de informații li se solicită să identifice mai degrabă amenințările, decât să obțină probe privitoare la acestea sau înscrisuri factive, așa cum procedează forțele de poliție.

Rolul lor devine, în mod automat, intruziv: ceea ce pare acceptabil în afara țării, acolo unde serviciile de informații desfășoară operațiuni sub acoperire, este mai puțin tolerat în plan intern, unde se aplică norme și reguli stricte. Cum putem însă găsi „un războinic singuratic“, care se afiliază individual, folosind internetul, la o organizație teroristă, în absența operațiunilor de supraveghere derulate chiar și într-un mediu aparent sigur din punct de vedere al securității? Este mai ușor să pui sub supraveghere activitățile teroriste dintr-un loc îndepărtat, precum regiunile izolate din Afganistanul post-taliban, decât să identifiți un „cetățean-terorist“ (pentru a folosi o expresie personală) în interiorul frontierelor naționale. Cum putem stabili aceste limite ale supravegherii ce garantează libertățile cetățenilor, în timp ce le asigură securitatea în cel mai eficient mod posibil? Aceasta este o problemă ce afectează toate țările noastre, deoarece Marea Neagră este una dintre principalele zone de tranzit pentru rețelele teroriste și grupările de criminalitate organizată provenind din Asia sau Orientul Mijlociu.

Asemenea dileme sunt, totodată, sensibile din punct de vedere politic, deoarece numeroase țări din regiunea Mării Negre se confruntă cu diferite procese de tranziție de la regimuri autoritare la guvernări democratice și sunt pe cale de a îmbunătăți și adânci controlul (parlamentar) asupra activității serviciilor de informații.

În fine, alte dihotomii se regăsesc în esența efectelor globalizării asupra activității de intelligence: diferența dintre sursele secrete și

cele deschise și modul în care acestea sunt folosite pentru a furniza decidenților elemente de cunoaștere; culegerea de informații, analiza și produsul de intelligence și felul în care acesta este folosit de către liderii politici.

Cunoașterea strategică a tendințelor în domeniul securității necesită o înțelegere comprehensivă a unor anumite fenomene, ce nu poate fi atinsă prin intermediul informațiilor bazate pe o singură sursă, ci doar prin intermediul unei mai bune integrări în analiza multisursă a informațiilor clasificate, surselor deschise și informațiilor tehnice (SIGINT). Când elaborează un raport, un analist de informații răspunde de „securitizarea”⁶ unor anumite evenimente sau fapte – prin evaluarea măsurii în care acestea constituie o amenințare la adresa securității, acesta include diferite evoluții în interiorul „cerului” de securitate națională. Activitatea de intelligence din regiunea Mării Negre se confruntă, în prezent, cu un nou tip de dilemă în gestionarea dimensiunii unui asemenea proces de „securitizare”: care sunt limitele? În prezent, riscuri de tip nou, precum criza financiară, dezastrele naturale, riscurile nucleare precum cele prezente acum în Japonia, insecuritatea alimentară din ce în ce mai accentuată, poluarea mediului sau riscurile legate de furnizarea energiei electrice afectează securitatea națională și viața cetățenilor tot atât de mult ca amenințările convenționale, dacă nu chiar mai mult. Cum ar trebui să se pregătească comunitățile de informații pentru a gestiona asemenea amenințări care sunt dificil, dacă nu imposibil, de prevăzut și prevenit? În acest sens, cunoașterea strategică trebuie să se bazeze pe abilitatea de a răspunde la întrebarea unde începe și unde se termină securitatea națională în secolul XXI.

Cu toate acestea, nu trebuie să înțelegem că vechile riscuri s-au diminuat. Din contră, în Regiunea Extinsă a Mării Negre, poate mai

⁶ Termenul „securitizare” reflectă acțiunea de a considera o anumită evoluție ca fiind o problemă de securitate. A fost în mod extins abordat de către Școala Britanică în relații internaționale. Vezi Barry Buzan, Jaap de Wilde și Ole Wæver, *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner, Londra, 1998.

mult decât în orice alt loc din lume, vechile riscuri constituie încă o **preocupare** majoră pentru serviciile de informații, având în vedere **nivelul** eforturilor depuse pentru contracararea activităților de **spionaj** și protecția informațiilor clasificate. Combinația dintre **vechile și noile** amenințări ridică tot atât de multe probleme pentru **comunitățile** de informații, pe cât de interesantă poate părea pentru un **cercetător** academic.

Așa cum am menționat, cunoașterea depinde de cooperare și de **schimburi** analitice, nefiind atributul unor elite izolate într-un **turn de fildeș**. Totodată, se bazează din ce în ce mai mult pe parteneriate **internaționale** și schimburi de informații. Atunci când ne confruntăm cu **riscuri** noi precum criminalitatea cibernetică, terorismul, **dezastrele** naturale sau problemele legate de mediu ar trebui să ne gândim la **avantajele** oferite de existența unui mecanism regional pentru **schimbul** de informații între țările din regiunea Mării Negre. Cu excepția **schimburilor** de informații privind securitatea maritimă în cadrul **inițiativelor/operațiunilor** Blackseafor și Black Sea Harmony, nu există în prezent **rețele** multilaterale de informații în regiune. **Schimburile** analitice asupra noilor amenințări de securitate ar asigura **informații** valoroase pentru eforturile noastre de consolidare a **securității** naționale și regionale.

Intelligence-ul și cunoașterea strategică au indicat întotdeauna o **abordare** integrată a aspectelor politice, culturale, economice și **sociale** care, deși sunt pluridisciplinare și eclecticice, pot oferi o **viziune** clară asupra viitoarelor riscuri la adresa securității. Fără recursul la **istorie**, civilizație, etnicitate, referințe istorice, nimeni nu ar putea **înțelege** dinamica regiunii Mării Negre. În acest loc, geograficul și **politicul** sunt conectate într-un mod complex în care vechile hărți **încă** mai contează. Cu toate acestea, așa cum am precizat anterior, nu putem **înțelege** această regiune fără o perspectivă extinsă asupra **globalizării** amenințărilor și schimbării substanței înseși a securității **naționale**. Acesta este un paradox cu care noi toți trebuie să trăim, **fiecare** în țara căreia îi aparține.

Potrivit lui Clausewitz, războiul este doar o continuare a politicii cu alte mijloace. Dar politica fără cunoaștere este ca războiul fără strategie, iar cunoașterea fără politică este o strategie fără luptători.

Intelligence în Regiunea Extinsă a Mării Negre: Cum putem gestiona incertitudinea?

Mihai Răzvan Ungureanu
Directorul Serviciului de Informații Externe

Cred că toate statele Regiunii Extinse a Mării Negre împărtășesc aceeași percepție asupra regiunii, care nu necesită detalieri: un spațiu de importanță strategică, datorată poziției geografice (fiind un nod regional foarte important), bogăției resurselor naturale și potențialului economic ridicat.

Reflectând asupra titlului ales, consider că este mult mai potrivită abordarea prin prisma gestionării certitudinilor care definesc Regiunea Extinsă a Mării Negre și care împiedică acest areal să se ridice la nivelul așteptărilor noastre.

Incertitudinea își are originea în lipsa de predictibilitate. Cu toții împărțim o „mare de suspiciuni”; ne retrăim istoria în prezent. Iar istoriei nu îi este suficientă geografia. În regiunea Mării Negre, geografia nu a fost niciodată suficientă pentru a asigura un simț al apartenenței regionale. În acest sens, îl citez pe Robert Hitchner, care, în 2004, în volumul *O nouă strategie euroatlantică pentru Regiunea Mării Negre*, scria: „Marea Neagră reprezintă o unitate geografică distinctă, dar numai factorul geografic nu a reprezentat niciodată sursa identității ei sau a puterii la nivel politic și economic”. Tot Robert Hitchner considera că „nu există o istorie directă, liniară a mării și a acestei regiuni, dar există mai multe istorii diferite care

reflectă evoluția, complexitatea și diversitatea experienței umane de-a lungul coastelor Mării Negre“.

Această realitate poate fi depășită prin întărirea cooperării regionale. Cooperarea necesită încredere între state – fără aceasta nu există nicio șansă pentru dezvoltare sau stabilitate. Iar încrederea nu poate fi câștigată decât printr-un dialog continuu și onest.

Cooperarea în Regiunea Extinsă a Mării Negre implică modificarea unei paradigme istorice cu o paradigmă pragmatică: axei Nord-Sud a colonizării, confruntării și cooperării trebuie să îi alăturăm cooperarea pe direcția Est-Vest. Marea nu trebuie percepută ca un spațiu de separare între Europa, Asia Centrală și Orientul Mijlociu, ci drept un areal al cooperării.

Istoricul britanic Norman Davies în volumul *Europa. O Istorie* (1996) descrie Marea Neagră astfel: „Marea Neagră – inițial cunoscută popoarelor antice drept Axenos sau marea inospitalieră, mai târziu drept marea ospitalieră și ulterior drept Pontus – este sora siameză a Mării Mediterane“ – ,însă o soră siameză căreia îi lipsește un reflex istoric de cooperare de-a lungul coastelor sale. Pentru că am menționat originile numelui Mării Negre, permiteți-mi să îl citez pe profesorul Tunc Aybak, care în volumul din 2001, *Politica la Marea Neagră: dinamica cooperării și conflictului*, a arătat că *Axenos* și *Euxine* reprezintă două metafore care „rezumă, într-un fel, istoria Mării Negre“. Profesorul Charles King, în cunoscuta sa lucrare *Marea Neagră. O istorie* (2004), a considerat ironică schimbarea denumirii, „fie ea intenționată sau doar o expresie a dorinței“. Într-o oarecare măsură, împărtășesc aceste opinii, sperând că Marea Neagră va avea același destin în termeni de cooperare consistentă și pragmatică precum sora sa siameză, Marea Mediterană.

De ce le este dificil statelor riverane să coopereze într-o manieră mult mai pragmatică? Caracterul eterogen al regiunii (în termeni de profiluri politice, economice, religioase și culturale) nu este un răspuns. Dimpotrivă, diversitatea regiunii ne îmbogățește. Poate ne lipsește creativitatea politică și suntem blocați în mecanisme politice

învechite, adică „redundante“ și „inflexibile“. Soluția nu este să importăm și să reproducem „povești de succes“ din alte regiuni, ci să construim împreună pornind de la o agendă și de la interese comune.

Un serviciu de informații externe trebuie să gestioneze incertitudinea mediului printr-o analiză atentă a mediului de securitate și prin prognoză. Incertitudinea poate fi depășită prin cooperare. Serviciile de informații externe din regiunea Mării Negre au atins un nivel bun al cooperării la nivel bilateral și în format multilateral pentru că problemele comune necesită soluții comune. Nu putem face față singuri activităților de crimă organizată, traficului de droguri, persoane și armament, radicalismului islamic și amenințărilor teroriste. Ceea ce am învățat deja este că lipsa cooperării generează incertitudine. Doresc să închei prima parte a discursului meu citându-l pe fostul președinte al Statelor Unite ale Americii, Dwight D. Eisenhower, care a spus că „numai cei puternici pot coopera. Cei slabi pot doar cerși“.

Regiunea Mării Negre reprezintă o provocare permanentă pentru intelligence. Activitatea de intelligence se centrează, în primul rând, pe oferirea unor instrumente decidenților politici, astfel încât aceștia să mențină riscurile pentru cetățenii statului la un nivel cât mai scăzut posibil. De altfel, totul ține de managementul riscului: niciun serviciu nu poate garanta „securitate 100%“, dar are ca obiectiv îmbunătățirea șanselor și eliminarea riscurilor reziduale.

Premisa de la care pleacă activitatea unui serviciu de informații externe este că decidenții politici dispun de resurse limitate: un guvern nu își permite să investească pentru prevenirea oricărui tip de pericol posibil. De aceea, activitatea de intelligence se concentrează pe identificarea și prioritizarea riscurilor/vulnerabilităților, dar și a oportunităților cu șanse ridicate de materializare, asupra cărora se poate acționa.

Pentru a putea transmite informația relevantă beneficiarului legal, esența activității de intelligence trebuie să țină cont de două necesități: 1. accesarea informațiilor (SIGINT, HUMINT etc.),